

ALMANYA'DA KARARLARA KARŞI KANUN YOLLARI: ÇEŞİTLİLİK, KARMAŞIKLIK, KLİŞELER VE SORGULANABİLİR MEŞRUIYET*

*Prof. em. Dr. Dr.h.c. Dr.h.c. Peter GILLES***

*(Çev.) Arş. Gör. Abdulkadir HAŞHAŞ****

Rapor

Alman Hukuk Sisteminde tüm yargı kararlarına karşı başvurulabilecek tüm kanun yolları -daha çok medenî yargı çerçevesinde- ciddi bir şekilde, aşırı sayıda çeşitli, aşırı karmaşık ve hatta etkisiz olarak nitelendirilir. Bunun bir sonucu olarak Almanya bugün sadece olumlu anlamda hukuk devleti (“**Rechtsstaat**”) olarak anılmakla kalmamakta, olumsuz anlamda kanun yolları devleti (“**Rechtsmittelstaat**”) olarak da anılmaktadır.

I. Çeşitlilik

Tüm kanun yolları arasından sadece Alman Medenî Usûl Kanunu'nda (“ZPO”) yer alanları listeleterek bile kanun yolları sayısındaki aşırı fazlalığın ve çeşitliliğin bir görüntüsünü çizmek mümkündür. En az bunun kadar zor olan başka bir şey de, bu yolların kafa karıştıran Alman hukuk

* 2012 yılında Dubrovnik'te “Etkinlik ve Adillik Bağlamında Temyiz ve Kararlara Karşı Diğer Başvuru Yolları” başlıklı konferansta sunulan tebliğ. Yazarın kendi isteği üzerine Türkçeye çevrilmiştir.

** 2003 yılında emekli olan Profesör Gilles halen Frankfurt Üniversitesi'nde ve dünyada birçok üniversite ile akademilerde dersler, konferanslar vermekte ve bilimsel araştırmalarda bulunmaktadır.

*** Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukuku Anabilim Dalı

terminolojisindeki kullanımlarının İngilizce’de ki uygun karşılıklarını bulmaktır.

Diğer birçok ülkede olduğu gibi bizde de, olağan kanun yolları medenî usûlün en önemli ögesi olarak, ZPO’nun üçüncü kitabında düzenlenmiştir. “**Rechtsmittel**” başlığı altındaki ilk temyiz¹ olarak “**Berufung**” (§ 511 ZPO), aynı şekilde ikinci temyiz olarak “**Revision**” (§ 542 ZPO), tüm yargı kararlarına karşı ve ara kararlara karşı acele şikâyet “**Sofortige Beschwerde**” (§ 567 ZPO) ve şimdilik son olarak “**Rechtsbeschwerde**” (§ 574 ZPO) bulunmaktadır. Bunlardan başka Almanya’da çapraz kanun yollarının değişik varyasyonları da mevcuttur: “**Anschlussberufung**” (§ 524 ZPO), “**Anschlussrevision**” (§ 554 ZPO), “**Anschlussbeschwerde**” (§ 567 ZPO), “**Anschlussrechtsbeschwerde**” (§ 574 ZPO). Ayrıca ilkesel (kabule bağlı) temyiz² “**Zulassungsrevision**” (§ 543 ZPO), “**Nichtzulassungsrevision**” (§ 544 ZPO) ve sonuncusu ama bir o kadar da önemlisi, ilk kanun yolu derecesini atlama ihtiyacı olduğunda, atlamalı temyiz “**Sprungrevision**” (§ 566 ZPO) yolları mevcuttur.

Yukarıda sayılan “olağan kanun yolları”ndan (**ordentliche Rechtsmittel**) tamamen farklı olarak, olağanüstü (**außerordentliche Rechtsmittel**) diye adlandırılan, kesin hüküm “**res judicata**” ile sonuçlanmış bir yargılamanın tekrar açılması anlamına gelen, iptal davası “**Nichtigkeitsklage**” (§ 579 ZPO) veya yargılamanın yenilenmesi anlamında “**Restitutionsklage**” (§ 580 ZPO) yollarının ikisi de “**Wiederaufnahme des Verfahrens**” olarak adlandırılmaktadır.

Daha sonra Almanya’da “**Einsprüche**” diye adlandırılan, gıyapta verilen karara itiraz (§ 338 ZPO) (**Versäumnisurteile**) veya takip hukuku emirlerine karşı (itiraz) (§ 700 ZPO) (**Vollstreckungsbescheide**), hukuki çarelerini bulmak mümkündür.

Bununla birlikte Alman kanun yolu sistemi sadece belirli itirazları, karşı koymaları, protestoları ya da belirli yargısal kararlara karşı vetoları

¹ İngilizce metinde hem istinaf hem de temyiz için “appeal” kullanılmıştır. Burada kastedilen istinaftır. (Ç.N.)

² **Ercan İ.**, Güncel Tartışmalar Işığında Hukuk Yargısı Bağlamında Alman İstinaf Sistemi, Prof. Dr. Hayri Domaniç’e 80. Yaş Günü Armağanı, İstanbul 2001, C. I, s. 675. (Ç.N.)

(**“Einsprüche”**) düzenlemez; aynı zamanda ödeme emirlerine karşı (§ 694 ZPO) ya da haciz ve geçici tasarruflara karşı (§ 924 ZPO, § 936 ZPO) birkaç itiraz, karşı koyma ve protestoları (**“Widersprüche”**) da düzenler. Ek olarak, örneğin yetkili veya istinabe edilen hakimlerin ya da tasdikli memurların veya adli memurların kararlarına karşı, bir çok ihtar, erteleme, karşı çıkma ve itirazı (**“Erinnerungen”**) da düzenler. İlaveten en ithal ve oldukça yeni olan hukukî dinlenme temel hakkına (**“Anhörungsrüge”** § 321 a ZPO) karşı olası ihlaller olursa diye mini anayasal şikâyeti (Article 103 Grundgesetz (GG), Article 8 Europäische Konvention zum Schutz der Menschenrechte (EMRK)) ve değişik ihtarlar ile uyarıları (**“Rügen”**) düzenler.

Ayrıca Alman sistemi mahkemenin verdiği hükümlerin değiştirilmesi konusunda çeşitli yollar barındırmaktadır. Bunlar; değişiklik davası (**“Abänderungsklagen”**) (§ 323 ZPO), nafaka hükümlerine karşı (§ 654 ZPO), haciz ve geçici tasarruf alanlarındaki mahkeme kararlarının iptali için (**“Aufhebungsklage”**) (§ 927, 936 ZPO) dir. Alman kanun yolu sistemi normatif düzenlemelerle aşırı yüklenmiş olmasına rağmen, gitgide daha fazla kanun yolu icat etmekte ve sisteme yüklenmektedir. ZPO’da düzenlenenlerin dışında, yeni itiraz ve şikâyetler (**“Gegenvorstellung”**) ve bariz, apaçık kanuna aykırılıklara karşı acil şikâyet (**“Ausnahmebeschwerde wegen greifbarer Gesetzeswidrigkeit”**) yolları da öngörülmüştür.

Alman usûl hukuku, şeklî düzeltmeler için hükmün tashihi ve hükmün tavihi (**“Urteilsberichtigungs- und Urteilergänzungsverfahren”**, §§ 319, 321 ZPO) ve sürelerin kaçırılması ile eski hale getirme (**“Wiederinsetzung in den vorigen Stand”**, § 233 ZPO) durumlarında da bazı özel usûller öngörmüş bulunmaktadır. ZPO’nun sekizinci kitabında düzenlenen cebri icra hukukuna karşı başvurulacak yolların sayısındaki fazlalığı da ayrıca belirtmek isterim. Burada da başvuru yollarının fazlalığından, kafa karıştırmıcılığından ve karmaşıklığından muzdaripiz. Örneğin; belirli icra tedbirlerine karşı itiraz (**“Vollstreckungserinnerung”** § 766 ZPO), haksız icralara karşı (**“Vollstreckungsschutzerinnerung”** § 765 a ZPO), icra takibine karşı itiraz davası için (**“Vollstreckungsabwehrklage”**, § 767 ZPO), icra şartına karşı dava (**“Klage gegen Vollstreckungsklausel”**, § 768 ZPO), icraya üçüncü kişinin müdahalesine karşı (**“Dritt widerspruchsklage”**, § 771 ZPO) ve son

olarak icra prosedürü içerisinde acele şikâyet (“**sofortige Beschwerde im Vollstreckungsverfahren**”, § 793 ZPO).

Çekişmesiz yargıya ilişkin özel kanun yolları bu bağlamda kapsam dışı bırakılmıştır.

Bu kadarla da kalmamaktadır; çünkü Avrupalılaştırma kavramı kapsamında Alman medenî yargısında insan hakları şikâyetine ilişkin de yollar bulunmaktadır (“**Menschenrechtsbeschwerde**”, md. 25, 26 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)).

Federal Almanya Cumhuriyeti’nin federal yapısından dolayı -Doğu ve Batı Almanya’nın birleşmesinden bu yana- 16 Alman eyaleti de kendi anayasasına sahiptir. Bu anayasalar Eyalet Hukuk Sistemi içerisinde yargısal faaliyetlere ilişkin geniş çapta başvuru imkânı içermektedir. Örnek olması açısından benim yaşadığım Hessen Eyaleti’nde, Hessen Anayasası’nda (Art. 2 III, 17 II, 133 Hess. Verf.) düzenlenen ve Hessen Eyalet Anayasa Mahkemesi’ne (“**Staatsgerichtshof**”) yöneltilen şikâyet yolu (“**Beschwerdeweg**”) mevcuttur.

Kesinlikle en önemli ve en etkili kanun yolu ise, Ultra-, Süper- veya her şeyin üstünde olarak nitelendirilebilecek, Federal Anayasa Mahkemesi’ne (“**Bundesverfassungsgericht**”) yapılan Federal Anayasa Şikâyetidir (“**Verfassungsbeschwerde**”) (“Art. 93 Grundgesetz (GG), § 90 Bundesverfassungsgerichtsgesetz [BverfGG]). Gittikçe daha da fazlalaşan anayasallaştırma (“**Verfassungsverrechtlichung**”) anlayışının bir sonucu olarak bu yolun önemi ve etkililiği yükselerek artmaktadır.

II. Karmaşıklık

Aşırı çeşitli ve karmaşık olan Alman Kanun Yolu Sistemi “labirent” veya “balta girmemiş orman” olarak da adlandırılmaktadır. Bu sistem teori, pratik ve yasamadaki farklı anlayışların, yanlış anlamaların, kafa karışıklığının ve hataların kaynağıdır. Ayrıca bu sistem, hukuka erişime engel kapsamında yetkinlik ve şeffaflıkla ilgili büyük sorunlara neden olmaktadır. Bu durum sadece detaylarda veya önemsiz, ihmal edilebilir konularda değil, temel konularda, kanun yollarının yapı ve fonksiyonunda da kendini göstermektedir.

Bu bağlamda bir yan not: Alman Yasama Organı, hem geçmişte hem de bugünlerde birçok girişimde bulunarak türü ne olursa olsun bütün yargı kararları için muhtemel bir kanun yolu belirlemeye çalışmıştır. Ancak bu girişimlerden her zamanki gibi vazgeçilmiştir, çünkü böyle bir orijinallik oldukça zor, kapsamlı ve pahalı olacaktır.

Konuya geri dönersek, bilim adamları ve uygulamacılar birinci ve ikinci temyizi çok yoğun ve yorucu olarak görmektedir. Kanun yollarının asıl karakteri veya doğası gereği, bu yollar, eski dosyanın ikinci kez ve hatta üçüncü kez yeni bir kararla (**“Novum Judicium”**) sonuçlandırılacak şekilde, devam ettirme (**“Fortsetzung”**), yinleme (**“Wiederholung”**) ve/veya sadece yenileme (**“Erneuerung”**) şeklinde görülmesini zorunlu kılmaktadır. Bu hâkim görüş, Alman Medenî Usûl Kanunu'nun Üçüncü kitabında (§ 511 ZPO) yer alan amir hükümlerle uyumsuzdur. Kanaatimce kanun yolları, yargı kararlarındaki muhtemel yanlışlıklara ve hatalara karşı koymak ve onları kontrol etmek için kullanılan araçlardır. Asıl amaç, kendisine karşı koyulan, esas itibarıyla bir hukuka aykırılığın bulunduğu ve ağır bir şekilde tartışmalı olan kararın bozulmasıdır (**“Kassation”**). “Kararın bozulması” yolu (**“Anfechtungsmittel”**), zorunlu olmamakla birlikte orijinal dosyayla ilgili yeni bir karar verilmesi veya dosyada sadece yapısal bir değişiklik yapılması ile birleştirilebilir.

Alman doktrinine göre, kanun yolları sürecine karakterini kazandıran iki önemli karakteristik unsurun bulunması gerekir. Bu unsurlar; erteleyici etki (**“Suspensiveffekt”**) ve aktarıcı etki (**“Devolutiveffekt”**) dir. Bunlardan ilki, orijinal dosyayı bekleterek aynı dosyanın devam etmesi veya orijinal dosyanın yeniden görülmesi ihtimalini içerirken, ikincisi mevcut dosyanın kararı veren mahkemeden başka bir mahkemeye aktarılması -çoğunlukla alt mahkemeden üst mahkemeye (ne anlama geliyorsa artık!) doğru- ihtimalini içerir. Her iki etkinin de yanlış anlaşıldığı gerçeğini bir tarafa bırakırsak, bu iki etki sadece tali, yapısal değişkenlerdir.

Kanun yollarının ana karakterine ilişkin birbirinden tamamen farklı görüşler, bir taraftan kanun yolunun davacısının ve davalısının hukukî durumları, görevleri, sorumlulukları, yetkilerine ilişkin, diğer taraftan kanun yoluna başvurunun caizliği (**“Zulässigkeit”**) ve yerindeliliği (**“Begründetheit”**) konularında ve daha birçok konuyla ilgili sonu olmayan tartışmalara sürüklenmektedir.

Bu bölümü bitirirken ZPO' nun mevcut durumu ile ilgili birkaç eksikliğe değinmek istiyorum. Kanun yollarına ilişkin hükümler çok eski ve çağdışı hükümlerdir. 1877 tarihli olan ZPO'nun ikinci kitabında, eyalet mahkemelerinin yargılama usûlü prototip olarak düzenlenmiştir. Bu usûl birkaç yüz maddede düzenlenen (§ 253³ bis 510 b ZPO) aşırı şekli ve üçü hâkim ve ikisi avukat olan beş yetkin⁴ hukukçu arasındaki etkileşime dayalı profesyonel bir usûldür. Yerel mahkemelerdeki yargılama usûlü ise, bir eklenti gibi daha doğrusu ihmal edilmiş bir şekilde yirmiden daha az maddede yer almaktadır (§ 495 – 510 b ZPO). Yasal prototip eyalet mahkemelerinin yargılama usûlü iken, istikrarlı bir şekilde artan ve bugünlerde 5.000 Euro'ya ulaşan dava konusunun değeri (“**Streitwert**”) yerel mahkemeler ile eyalet mahkemeleri arasındaki görevi belirlemekte, gittikçe artan dava sayısı, çok az maddede düzenlenen ve fiili prototip olan yerel mahkemelerce sonuçlandırılmaktadır. Sadece bilgilendirme amacıyla resmi istatistiklere baktığımızda, yeni gelen ve sonuçlandırılan dosya sayısı yerel mahkemelerde 1.250.000'e ulaşmışken bu sayı bölge mahkemelerinde 360.000 civarındadır.

III. Klişeler

Bir önceki bölümde ifade edilen medeni usûle ilişkin yasama prototipi kürsüdeki hâkimlerin toplu olarak bulunmasını öngörmüştür. Örneğin; Bölge Mahkeme'sinde en az üç hâkim (Heyet), Yüksek Bölge Mahkemesi'nde ve Federal Mahkeme'de beş hâkim (Daire) kürsüdeyken, yerel mahkemelerde kürsüde tek hâkim bulunmaktadır (“**Alleinrichter**”). Ancak güçlü bir reform eğilimi olarak toplu mahkemede ki bir hâkimin yalnız başına (“**Einzelrichter**”, § 526, § 527 ZPO) yargılamayı yürütmesi ve karara bağlaması durumuyla da karşılaşılmaktadır.

Bir başka yan not: Onlarca yıldan beri Almanya'da, şimdiki ikili sistemin yerine tek girişli mahkemeye⁵, mahkeme teşkilat sisteminin basitleş-

³ Orijinal metinde bir yazım hatası nedeniyle bu hükümlerin 553. paragraftan başladığı belirtilmişken, çeviri de ZPO' da ki başlangıç numarası olan 253 kullanılmıştır. (Ç.N.)

⁴ Yazar burada “full fledge” terimini kullanmıştır. Bu terim kuş bilimine özgü olup, yavru bir kuşun uçabilecek kadar tüylenmesini ifade etmektedir. Gelişimini tamamlamış anlamına gelecek şekilde “yetkin” kelimesi tercih edilmiştir. (Ç.N.)

⁵ “one entrance court” (Ç.N.)

tirilmesi tartışması mevcuttur. Bununla dava konusunun değerine dayanan ayırımın kaldırılarak bu ikili sisteme son verilmesi kastedilmektedir. Ancak böyle bir reform bugüne kadar, böyle bir sistemle avukatla temsil zorunluluğu (“**Antwaltzswang**”) ortadan kalkacağından gelir kaybedeceği korkusuyla, avukatlar tarafından engellenmiştir. Bu bağlamda özellikle reform projeleri göz önünde bulundurulduğunda zihniyet ve tutumun yanı sıra hâkimlik ve avukatlık kavramlarının bütününde hâkimlerin ve avukatların yaklaşımlarını ve alışkanlıklarını gösterecek bazı klişelere dikkat çekmek anlamlı olacaktır. Ancak bütün bu klişeler arasından yalnızca aşağıda seçtiğim iki tanesi yargılamaya katılan insanlar arasında da görülmektedir.

Birçok ülkede “iki kişi, tek kişiden daha fazlasını görür”⁶ bilgeliğine rastlamak mümkünken bununla birlikte “çok fazla malzeme yemeğin tadını bozar”⁷ bilgeliğine de rastlamak mümkündür. Adalet sistemleri alanında birinci deyim, ne kadar çok hâkim o kadar iyi karar, şeklinde diğerinden daha fazla rastlanmaktadır. Ama bu klişe tartışmalıdır, çünkü hâkimin tek başına verdiği karar ile toplu mahkemece verilen karara karşı yapılan kanun yolları yargılamasına ilişkin birçok gözlemsel sosyolojik araştırma mevcuttur. Bu araştırmalarla, tek hâkimli veya toplu mahkemelerin verdiği kararların kanun yolu incelemesi sonunda, bozulan veya onanan kararların kalitesi arasında önemli bir farklılığın olmadığı sonucuna varılmıştır. Daha yaygın bir klişe ise, mahkemeler hiyerarşisi içerisinde daha yüksek dereceli mahkemenin kararının daha düşük dereceli mahkemenin kararına göre daha iyi olacağı, kısaca: “daha yüksek daha iyi” şeklinde formüle edilmiştir. Bu bağlamda İskandinav bir meslektaşımın yapmış olduğu dikkat çekici bir tespiti paylaşmak isterim. Kendisinin öne sürdüğü fikre göre, ülkenin en iyi hâkimleri, iyi organize olmuş ilk derece mahkemelerinde, halkın gözü önünde çalışırlarsa birçok gereksiz kanun yolu başvurusu önlenmiş olacaktır.

Ben Alman imajının, yargının kariyer ve gelir odaklı unsurlarının ve avukatlığın böyle bir düşüncenin lehine oy vereceklerine inanmıyorum.

⁶ Yazar burada İngilizcede “iki kişi, tek kişiden daha fazlasını görür” anlamına gelebilecek “four eyes see more than two eyes” deyimini, toplu mahkemelerde üç hâkimin bulunmasına gönderme yapmak için “six eyes see more than two eyes” şeklinde değiştirmiştir. (Ç.N.)

⁷ Yazar burada “many cooks spoil the meal” deyimini kullanmıştır. (Ç.N.)

Ancak buna rağmen Alman yargı sisteminin modern reformcuları, reform enerjisinin ve kaynaklarının kanun yolu aşamalarından ziyade ilk derece mahkemelerinin geliştirilmesi için kullanılmasını talep etmektedirler. “Daha yüksek daha iyi” anlayışı içerisinde, duruşma avukatlarınca ilk derece yargılamasının sonuçları ile ilgilenilmemesinde ve onların sloganları olan “ikinci dereceden önce ciddi ve etkili bir yargılamaya başlamayız” sözünde “derece zihniyeti/takıntısı” (**Instanzen Mentalität**) diye adlandırılan bir şey gözlemlemek mümkündür. Bu da bir başka bunaltıcı klişenin sonucudur. Bu klişe ise daha düşük dereceli mahkemede yapılan ilk yargılamanın, sadece geçici ve zayıf donanımlı bir yargılama veya önemsiz bir geçiş istasyonu veya daha yüksek ve daha iyiymiş gibi varsayılan bir adalete ulaşmada basamak taşı olarak görülmesidir. Bunun yanında bazı hukukçular da dahil olmak üzere geniş bir kitle, mahkeme hiyerarşisinin, eski zamanlarda kamu hizmetindeki (**“Öffentlicher Dienst”**) hiyerarşi -ayaklı bir merdivenin basamakları gibi düşük, orta, yüksek ve en yüksek seviyedeki memurlar (**“Beamte”** vs.)- ile benzer olması veya tamamen aynı olması gerektiğine inanmaktadır. Bununla kastedilen eski zamanlarda daha yüksek rütbeli memurun daha düşük rütbeliye göre daha çok güce sahip olmasıdır. Bu güç, yüksek rütbelinin düşük rütbeliye talimat verme yetkisi (**“Weisungsbefugnis”**) ve bağlayıcı emir verme yetkisini (**“Weisungsgebundenheit”**) içermektedir. Yine bu güç, düşük rütbelinin daha iyi bir pozisyonda ve daha iyi gelirli bir pozisyonda çalışması için neredeyse otomatik bir kariyer değişikliği ve terfi (**“Beförderung”**) yetkisini de içermektedir. Yargı bağımsızlığı gibi katı bir ilkenin varlığı, mahkemelerin bu şekilde üstün, amir veya hâkimiyet sahibi bir devlet otoritesinin altında çalışmasına engeldir. Başka bir deyişle yargı, bir bütün olarak veya tek bir mahkeme veya tek bir hâkim açısından tamamen bağımsızdır (**“Richterliche Unabhängigkeit”**). Bu durum, Alman Anayasası ve birçok diğer düzenlemeyle belirtilmiştir (Art. 97 Grundgesetz (GG), § 1 Gerichtsverfassungsgesetz (GVG), § 25 Deutsches Richtergesetz (DRiG)). Tüm hâkimler için kanaatlerine göre özgürce karar verme garantisi de (§ 286 ZPO) yukarıdaki bahsi geçen yargı bağımsızlığı kapsamında değerlendirilmelidir.

Yukarıda ki değerlendirmeler, mahkeme hiyerarşisinin meşruiyetini sorgulamamıza ve yatay bir yapılanma yerine dikey mahkeme hiyerarşisine

bağlı kalarak ve farklı yargısal güçleri göz önünde bulundurmadan yapılan meşrulaştırmanın sorgulanmasına yönlendirmektedir.

IV. Meşruiyet

Kanun yolu sisteminin meşruiyeti konusunda birtakım problemler mevcuttur. Örneğin; neden bazı kararların kontrol edilmesi bazen o kararı veren hâkimce (**Judex a quo**) yapılırken, diğer çoğu karar daha yüksek bir hâkim (**Judex a quem**) tarafından kontrol edilmektedir. Ayrıca şöyle bir soru da ortaya çıkmaktadır: Kanun yolu sisteminin somut dosya adaleti ("**Einzelfallgerechtigkeit**") ile özel menfaatler bakımından ulaşmak istediği amaç ve yargıda birlik ("**Einheit der Rechtsprechung**") ile kamu menfaati bakımından ulaşmak istediği amaç nedir? Bu soru bizi yargılama giderleri, yargılama süresi ve tarafların yargılamadaki rolü konularına götürür. Bu durum ilk derece mahkemeleri ile yüksek mahkemeler arasında veya yüksek mahkemelerin daireleri arasında büyük hukuki görüş ayrılıklarına sebep olmaktadır. Bu da hukukta birliği sağlamayı zorlaştırmakla birlikte hukukta birliğin sağlanıp sağlanmaması gerektiğini sorgulatmaktadır. Çünkü hukukî görüş ayrılıkları, hukukun gelişmesine olumlu bir katkı sağlamakta ve yanlış fikirlerin herkes tarafından kabul edilmesini engellemektedir. Ancak Almanya'da kanun yolu sisteminin meşruiyeti bakımından asıl tartışma temel anayasal bir hak olan kanun yoluna başvurma hakkı ("**Grundrecht auf Rechtsmittel**") ile ilgilidir. Bu konuda Federal Anayasa Mahkemesi olumsuz ama tartışmalı bir karar vermiştir. Karara göre, diğer çoğu Avrupa ülkesi anayasalarına kıyasla Alman Anayasası'nda kanun yoluna başvurma hakkı düzenlenmemiştir. Çünkü ilk dereceye başvurmakla "hak arama hürriyeti" ("**Justizgewährungsanspruch**") yerine getirilmiş sayılmaktadır. Tamamı değilse bile çoğu hukukçu bu kararı benimsemiştir. Karşı görüş ise, tüm kamu güçlerinin kontrol edilmesi gerekliliğine işaret eden anayasal ilkeye gönderme yapmaktadır. Yargının, yargı bağımsızlığı var diye yasama ve yürütmenin haberi olmadan kendi kendine yaptığı yargısal iç kontrol, demokrasi ve hukuk devletinin ("**Rechtsstaat**") gereklerine ve bu ilkeye uygun olmayacaktır. Bu durum, bu konferansın genel temasının sloganlarından biri olan "adillik" ve son başlıkta değineceğimiz "etkinlik" anahtar kelimelerine de uygun düşmeyecektir.

V. Etkinlik

En sonunda Alman kanun yolları sisteminin etkinliğine baktığımızda, aile ve iş uyuşmazlıkları hariç medenî yargıya ilişkin 2009-2011 yılları arasındaki resmi istatistikler bu sistemin etkin bir sistem olarak kabul edilebileceğini gösterir. Etkinliği anlamak için birçok unsuru bir arada değerlendirmek gerekir. Bunlar; süre, giderler, uzunluk, maliyet, harçlar, iş yükü, dosya yönetimi ve dosya tasfiyesidir.

	Eyalet Mahkemesi (District appellate court)	Yüksek Eyalet Mahkemesi (Higher district court)	Federal Mahkeme (Federal court)
Bekleyen başvuru sayısı	29.786	34.767	4792
Gelen başvuru sayısı	59.794	53.154	5152
Sonuçlanan başvuru sayısı	59.386	52.215	5146